

Posudek diplomové práce

Karel MÜLLER:

Kdo má oči k vidění, ať vidí. Možnosti pastorační práce neslyšících v České republice.

Autor neskrývá vnitřní zaujetí pro problematiku komunikace s neslyšícími: „Svět neslyšících mě uchvátil.“ (7) Zároveň je zřejmé, že tomuto nadšení nepropadl nijak povrchně. „Práce je výsledkem dvouletého snažení porozumět neslyšícímu světu.“ (tamtéž) K tomuto „snažení“ patří zvládnutí Českého znakového jazyka, návštěvy komunit neslyšících po celé republice, seznámení s problematikou osob s vadami sluchu atp.

Vedle úsilí o proniknutí do života a kultury lidí neslyšících, připravila jistou obtíž absence odborných publikací na dané téma. Autor se tedy vyrovnává s jinou, vlastně dosud jedinou prací v češtině (Lukáš Jambor: Specifika pastorační práce neslyšících...) z roku 2010, ale svým způsobem ji překračuje, a to především v oblasti vlastního výzkumu v komunitách neslyšících. Nechybí literatura z oblasti sociálně-kulturní či antropologické, ale právě i teologicky zaměřené. Teologickou literaturu k tématu postižení, resp. neslyšících pak autor zpracovává v poslední části své práce.

Považuji za přínosné, že autor reflektuje svoji pozici („ke světu neslyšících přistupuji jako outsider...“, 8) a stává se tak čtenáři této diplomové práce průvodcem na cestě všech obtížných, ale zároveň poměrně známých, tedy stále znovu opakovaných témat. Tím, že je pečlivě třídí, pojmenovává a charakterizuje, velmi pomáhá s orientací v terénu, který se může jevit jako poněkud nepřehledný. Obeznamování s nimi je však předpokladem pro porozumění. Tomu se věnuje především 1. kapitola, které třídí pohled na neslyšící z pozice medicínské, sociálně-integrační a kulturní, resp. kulturně-lingvistické. Rozmanitost perspektiv názorně ukazuje instruktivní tabulka převzatá z jiné práce (22).

Pro pastorační práci je nezbytné se orientovat v celé problematice, obzvláště pak „v kultuře a identitě Neslyšících“ (23). Podrobněji se jí věnuje kapitola 2. V zásadě jde o to, zda se lidé neslyšící mají chápat jako „handicapovaní“, tedy z pozice deficitu, nebo spíše jako „menšina“. Zjevně ne všichni, ale mnozí (individuálně) se vnímají jako Neslyšící (psáno s velkým „N“), neboť „jedinec tím...přijímá identitu, která hluchotu definuje jako kulturní a jazykovou odlišnost... je vhodnější mluvit o jazykové menšině s vlastními kulturními prvky“ (25). Že i toto řešení má své nedostatky, resp. je uvnitř komunity Neslyšících diferencované, autor názorně popisuje (30), jde především o vztah ke slyšícím. Může překvapit, že „uzdravení“ (v tomto případě nekorektní pojem), tedy náprava sluchu, není vytoužený, ale mnohdy spíše nechtěný, nevytoužený cíl. Což má pro pastorační práci specifické dopady, takoví lidé nebudou mít pochopení pro oddíly, kde Ježíš otevírá sluch hluchým. Do problematiky kulturní identity spadá zejména otázka jazyka, které se autor podrobně věnuje (31-35), ale i určité zvyklosti (36n.) či oblast kultury a sportu.

Po tomto nezbytném uvedení představuje diplomant „možnosti, jaké neslyšící mají, chtějí-li se zapojit do života některé křesťanské společnosti v ČR“ (39). Záměrně není řeč výslovně o „církvích“, autor se bude zabývat i Svědky Jehovovými. Základní kvantitativní výzkum mělo poskytnout dotazníkové šetření. Negativní zkušenost zde popsána je cenná právě pro pochopení specifčnosti cílové skupiny. Ač autor přeložil otázky i do znakového jazyka (41), neslyšící by byli potřebovali výklad, rozhovor, problematické jsou specifické výrazy i

skutečnost, že by bylo nutné, aby „neslyšící ovládal český jazyk na velmi dobré úrovni“ (41). Pro poznání náboženských společenství volí proto autor cestu osobní návštěvy bohoslužeb daných komunit (44nn). Jejich popis, pozorování, poznatky z rozhovorů tvoří třetí kapitolu, doprovázené jsou barevnými fotografiemi. Znázorňují uspořádání prostoru, technické pomůcky, znakoví účastníci atd. V krátkosti je zmíněno srovnání se situací v zahraničí (75-76). Zvláštním fenoménem je překlad Bible do znakového jazyka.

Poslední velká kapitola se pak zabývá teologií postižení a představuje některé typické zástupce této oblasti. Jde o teologii, která se staví především vedle teologie osvobození, případně jiných podobných teologií genitivů. Ukazuje se však, že rozmanité chápání postižení (kladně, lidé se ho nechťejí či nepotřebují zbavit) znamená nutnost chápat i teologické výpovědi rozmanitě. Od skutečnosti, že „všichni jsme nějak limitovaní“ po Boha, který také sám sebe omezil, který však pro lidi s negativním vnímáním postižení není velkou útěchou. S nadějí se spojuje spíše důraz na vzkříšeného Krista (91), který ruší všechna omezení, i to lidské poslední, smrt. Jiným aspektem je teologie „z perspektivy Neslyšících“, tedy otázka, jak Neslyšící sami vnímají obvyklé teologické výpovědi. A to včetně otázky, jestli je Bůh hluchý atp. Za pěkný příklad teologické interpretace považuji pokus vyložit příběh o uzdravení hluchého jako pokus o uzdravení člověka „se staženými rukama“ (99). Tedy uzdravení člověka, který nemůže znakovat.

V Závěru autor shrnuje jednak své poznatky, jednak formuluje některé úkoly pro další bádání. Především doporučuje větší ekumenické úsilí, resp. větší úsilí o spolupráci mezi jednotlivými komunitami neslyšících křesťanů. Navrhuje i tvorbu teologických textů / videí (102), a to ve vzájemné spolupráci.

Na konci této práce si můžeme ovšem klást dosti zásadní otázku: jak se celá práce vlastně týká tématu pastorační, které dal autor do podtitulu? Sám konstatuje, že jde spíše o „základní kameny na poli teologické reflexe Neslyšících“ (102). Není tedy možno celou práci spíše chápat jako určitá prolegomena pro vlastní pastorační? Tento problém by mohl být předmětem rozhovoru u obhajoby. To, že autor velmi střízlivě a pokorně na více místech rozmanitě konstatuje, že se na celou problematiku musí nutně dívat z odstupu, zvenčí, není pro Neslyšící neslyšícím (s odkazem na 1Kor 9,20-22, str. 100), a vyhlíží Neslyšícího, který se bude této problematice věnovat, jen ukazuje, že pastorační je nejprve hlavně naslouchání tomu druhému. A to diplomant naplnil podle mého soudu měrou více než dostatečnou.

Po formální stránce je práce zpracována na úrovni odpovídající obvyklým standardům.

Nejen pro vysokou míru angažovanosti ve věci samé, ale v tomto případě především pro způsob, jakým se autor chopil tématu, a to i se značnou dávkou kritičnosti, doporučuji práci rád k obhajobě a navrhuji hodnocení „A“.

Ladislav Beneš
Katedra praktické teologie UK ETF

V Praze 8. Června 2016